
(శ్రీ) హి సు దా స సా

భ ము

దాతారం సర్వసంపదామ్

అపరా పుష్పహారం

యోక్తా శ్రీవాంశం

భూయో భూయో నమామ్యహమ్.

కం. నీపాదకమలసేవయు

నీపాదార్చకులతోడి నెయ్యమును నితాం

తాపార భూతదయయును

దాపసమందార నాకు దయనేయఁగదే.

అనుక్రమణిక.

ప్రయములు.

పాఠములు.

౧. భగవంతుఁడు సర్వవ్యాపి	1
౨. ఈశ్వరుని నూషింపరాదు	2
౩. సాధువులను బాధింపరాదు	3
౪. దిక్కులేనివారికి దేవుఁడేదిక్కు	5
౫. దుష్టులకు మేలుచేయరాదు	6
౬. దత్తాపహరిము నుహాపాపము	7
౭. నీచులఁ జేరఁదీయరాదు	8
౮. రాజు దేవాంశమునఁ బుట్టినవాఁడు	9
౯. రాజద్రోహము మహాసాతకము	11
౧౦. పెద్దల ధిక్కరింపరాదు	12
౧౧. నవ్వుమఁ జేసిన ఏడ్చుచు అనుభవింపవలయును	13
౧౨. పెద్దలను పరిహసింపరాదు	14
౧౩. పాపఫలము శిక్షచే బోవును	15
౧౪. ప్రభుభక్తి	16
౧౫. వినయముగల వానికి విపత్తులేదు	17
౧౬. దీర్ఘసూత్రుఁడు చెడిపోవును	18
౧౭. దధీవి	20
౧౮. ఒకఁడు పాపముచేయును, పలువురు దాని				
ఫల మనుభవించురు	21
౧౯. దైవమును నమ్మి చేసిన కార్యము చెడదు	22
౨౦. శబరి-గురు సేవ శ్రేయస్కరము	23

విషయములు.

పొరటలు

౨౧. హానికరమగు సత్యము పలుకరాదు.	24
౨౨. చెడువారికిఁ జెడుగుణము మంచివానికి మంచిగుణమే యెదుటివారియందుఁ గనబడును	25
౨౩. కులమునకు గుణము కారణము	27
౨౪. అత్ర గానికి బుద్ధిమంతుడు	28
౨౫. తక్కువవారి నవమానింపరాదు	29
౨౬. గర్వము సర్వముఁ జెఱుచును	31
౨౭. దయావంతులు దీనులకప్యము చూడలేరు	32
౨౮. ఊరివారి బిడ్డను రాచవారిబిడ్డ కొట్టిన రాచవారిబిడ్డను దేహిండుకొట్టును	33
౨౯. పరుల యున్నతికి శ్రమనూయ పడరాదు	34
౩౦. చేసిన ఋణము చెల్లింపక తీఱదు	35
౩౧. అక్రితుని విడువరాదు	36
౩౨. వంచకులు దమ మేలుకొరకే యితరులకు హిత ముపదేశింతురు	39
౩౩. సక్కిర్తి స్వర్గము కలిగించును	41
౩౪. అపకారికిని ఉపకారమే చేయవలయును	43

ఆర్యకథానిధి

రెండవ భాగము.

౧. భగవంతుడు సర్వవ్యాపి.

పూర్వము హిరణ్యకశిపుడు డను రాక్షసుడు ఒకఁ
డనెను. వాడు తపస్సుచేసి లోకములో ప్రాణము గలదాని
వేతఁ గాని లేనిదాని చేతఁ గాని ఇంటిలోఁ గాని బయటఁగాని
కాశమందుఁగాని భూమిమీఁదఁగాని మనుష్యులచేతఁ గాని
వృగముల చేతఁ గాని దేవతల చేతఁ గాని చావు లేకుండ
బ్రహ్మచేత వరము తీసికొని గర్వించి అందఱను బాధించుచు
లోకము లన్ని తానే యేలుచుండెను. వాని కుమారుడు
భ్రష్టాదుడు వాడు చిన్నప్పటినుండి విష్ణుదేవుని యందు
సుక్కిలి భక్తికలవాడు. “నీవు దేవుని స్మరింపవలదు. లోక
మున దేవుడు లేడు. లోకములను అన్నిటిని నేనే పాలించు
చున్నాను. నాకంటె గొప్పవాఁ డెవ్వఁడు లేడు. విష్ణుదేవుని
స్మరించితివా నిన్ను చంపెదను” అని అనేక విధముల ఆ
యదేండ్ల బాలుని హిరణ్యకశిపుడు బాధించెను. ఎంత బాధించి
నను బ్రహ్మాదుడు విష్ణుదేవునే స్మరించుచుండెను. ఒకనాడు

హిరణ్యకశిపుడు సభయందు కూర్చుండి తన కుమారుని పిలిచి
 “ఒరీ దేవుడున్నాడనెదవే ఎందున్నాడురా!” అని అడి
 గెను. తండ్రి! దేవుడు లేని స్థలమే లేదు. అన్నిటియందు
 దేవుడున్నాడు.

కం. “ఇందుఁ గలఁ డందులేడని

సందేహము వలదు ; చక్రి సర్వోపగతుఁ,

డెంతాదు జెడకి చూచిన

నందందే కలఁడు దానవాగ్దాని నింటే.”

అని బాలుడు చెప్పెను. నీ మాట నిజమైన యెడ
 ఈ స్తంభమున చూపుమని ఆ సభయందలి స్తంభమును ఒక
 దానిని హిరణ్యకశిపుడు నిజుఁడనెను. వెంటనే స్తంభము
 నందుండి విష్ణువు నరసింహవతారమూర్తిగఁ గన్పట్టి హిరణ్యకశి
 పుని చంపి బాలుని రక్షించెను.

౨. ఈశ్వరుని దూషింపరాదు.

దక్షుడు ఈశ్వరునితో విరోధించి అతని నిందించి ఒక
 యజ్ఞమును చేయ ప్రారంభించెను. తన శక్తిచేత దేవతల్లు
 లోనగు వారినెల్ల ఆ యజ్ఞమునకై పిలిపించెను. ఈశ్వరుని
 మాత్రము పిలువలేదు. అప్పుడు పార్వతి నేనును యజ్ఞము
 చూడఁ బోయెదనని శివుని అడిగెను. “దక్షుడు మనయందు
 ప్రీతిలేనివాఁడు. నీవు పోవలదు, నిన్ను అవమానించును” అని
 శివుడు చెప్పినను ఆమె వినక “నాతండ్రిచేయు యజ్ఞము నేను

చూడఁబోవలదా” యని పోయెను. పార్వతి తన కూతురైనను దక్షుఁడు శివుని మీఁది కోపముచే మాన్పింపక మాదరింపక యవమానపఱిచెను. ఆ యవమానము సహింపలేక పార్వతి దేహమును విడిచెను. అప్పుడు ఈశ్వరునికి కోపము వచ్చి వీరభద్రుని పంపి దక్షుని చూపించి యజ్ఞము పాడు చేయించెను.

ఆ. భేదబుద్ధిలేక విశ్వమును నశింపఁబఱచెను
 ప్రాణమయ మటంచు పలచి భక్తి
 యీశ్వరార్పణముగఁ గృతు లొనర్పక యున్న
 జయము లేదు మఱియు అయ్యుగలుగు.

3. సాధువులను బాధింపరాదు.

తొల్లి అంబరీషుఁ డను ఒక రాజుండెను. ఆయన ద్వాదశీ వ్రతము నియమము ప్రకారము చేయువాఁడు. ఇట్లుండ ఒక ద్వాదశినాఁడు ఉదయముననే దుర్వాసుఁడు అను ఋషి నేను భోజనమునకు వచ్చెదను అని చెప్పి యేటికి న్నానము చేయఁబోయెను. “ఎంతసేపైనను దుర్వాసుఁడు రాలేదు. తక్కిన అందఱు కాచియున్నారు. భోజనమునకు వచ్చెదనన్న వానిని విడిచి యెట్లు భుజింపవచ్చును? ద్వాదశి గడియలు మించిపోవుచున్నవి. భుజింపక యెట్లుండవచ్చును? ఏమిచేయుదును?” అని ఆలోచించి రాజు జలపారణముచేసి యూరకుండెను. దుర్వాసుఁడు మఱికొంత సేపటికివచ్చి రాజు

చేసిన దెబ్బకి “నేను రాకముందే సేవు జలపారణము జేసితివా” యని కోపించి యతని చంపుటకై శక్తిని ప్రయోగించెను. అంబరీషుడు “భగవంతుడా! నే నీమునికి ఎట్టి అపరాధమును చేసినవాడనుగాను నన్ను గాపాడుమా” అని ధ్యానించెను. వెంటనే విష్ణుచక్రము వచ్చి ఆశక్తిని ఖండించి దుర్వాసుని చంపుటకు పోయెను. దానిని చూచి భయపడి దుర్వాసుడు పరువెత్తెను. మూడుశ్లోకములు సంచరించి ఎవ్వరు కాపాడు నారు లేక ఆముని తుదకు విష్ణుదేవుని మోదకుఁబోయి ఆయన పాదముల సూరద బడి శరణు వేడెను. అప్పుడు విష్ణువు ఇట్ల నియెను.

“ఓయి వెట్టిమునీ! శుద్ధమంత్రములును తంత్రము లును ఆచారము దైవభక్తి లేనివారిని బాధించును గాని భక్తులను బాధింపవు. బ్రదుకఁ గోరుదువేని నీవు పోయి అంబరీషు వేడుకొనుము. అతఁడే నిన్ను మన్నించును. నాకపరాధము చేసినను తమితునుగాని నా భక్తులకుఁ జేయు నపరాధము సహించును” అని చెప్పఁగా దుర్వాసుడు పరువునఁ బోయి అంబరీషుని శరణుఁజొచ్చి ప్రాణములు కాపాడుకొనెను.

కం. తన కపరాధము చేసినఁ

గని సైరణసేయుఁ, గాని కండపొవరునకొ

దన భక్తుని బీడించిన

జనమును భగవంతుఁ డెపుడు నైపఁడు పుత్రా.

౪. దిక్కులేనివారికి దేవుడే దిక్కు.

హస్తినాపుర రాజులైన ధృతరాష్ట్రుడు పాండురాజు అనువారు అన్నదమ్ములు. ధృతరాష్ట్రునకు దుర్యోధనుడు మొదలైనవారు నూర్వరు కొడుకులు. పాండురాజునకు ధర్మరాజు మొదలైనవారు ఏవరు కొడుకులు. జ్ఞాతీ మచ్చరము చేత దుర్యోధనుడు ధర్మరాజును అవమాన పఱుపవలయునని ఆలోచించుచుండి ఒకనాడు ధర్మరాజును జూదమాడఁ బిలిచి మోసముచేత ఆయన రాజ్యమును, సంపదను, తమ్ములతో సర్వమును పందెమున గెలిచెను. ఈవిధముగ తన గానులుగఁ జేసికొని పాండవులను అవమాన పఱుప వలయునని వారి భార్యయైన ద్రౌపదిని సభలోనికి ఈడ్చి తెప్పించి తన తమ్ముడగు దుశ్శాసనుచేత ఆమె కట్టుకొన్న చీర ఒలిపించెను. దాను లగుటచేత పాండవులు ఏమిచేయలేక తలలు వంచుకొని కూర్చుండి యుండిరి. దుర్యోధనునకు భయపడి బంధువులందఱు హిరకుండిరి. అప్పుడు ద్రౌపది దిక్కులేనిదై శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించెను. భగవంతుడు శరణాగత వత్సలుడు. ఆయన ఆమె స్తోత్రమునకు సంతోషించి చీరలు అక్షయ్యము లగునట్లు చేసి ఆమె మానమును కాపాడెను. ఎన్నిచీరలు ఒలిచినను తఱుగక యొకను వచ్చుచుండుటచే చేతులు నొప్పిపుట్ట దుశ్శాసనుడు క్షుపడి చాలించుకొనినను.

- . నీవె దిక్కుటంచు నిశ్చించుండయి
యాతృకక్తి గర్వ మణిచి కొలచు
భక్తుఁ బ్రోచురక్తి భగవంతుఁ డెప్పుడు
చెనఁటివారుచేయు చేత లణిచి.

గి. నుష్టులకు మేలు చేయరాదు.

వృకుండను నొక రాక్షసుడు శివుని గూర్చి తపస్సు చేసెను. శివుడు ప్రత్యక్షమై నీ కేమి వరము కావలయునని అడిగెను. నే నెవరి నెత్తిమీఁద చేయి పెట్టుదునో వాడు భస్మమై పోవలయునని వాడు కోరెను. అట్లులే యగునని శివుడు వరమిచ్చెను. నీ మాట సత్యమో అసత్యమో పరీక్ష చేసెదను అని శివుని నెత్తిమీఁదనే వాడు చేయి పెట్టఁ బోయెను. శివుడు వరువెత్తెను. వృకుడు తఱుముకొని పోయెను. అప్పుడు విష్ణువు బ్రహ్మచారివలె రాక్షసున కెదురుగా వచ్చి “ఏల రాక్షసేంద్రా! ఇట్లు వరుగెత్తు చున్నావు” అని యడిగెను. అతండు జరిగిన వృత్తాంతము చెప్పెను. “నీవు మైలపడి పోవుచున్నావు కావున నీకు శివుడుచిక్కఁడు. సంధ్యవార్చి శుచివై పోయెదవేని చిక్కును” అని బ్రహ్మచారి చెప్పెను. వృకుడు ఆమాట నిజమని తలచి సంధ్య వార్చునపుడు తన చేతిని తన తలయొద్దే యుంచుకొని మెటనే భస్మమై పోయెను. ఈ వృకాసురుని భస్మాసురుఁడనియు అందురు.

కం. పామునకు బాపిపోసిన

భీమబుగ మీదమాఁకి పెరికెడురీతిన్

బ్రేమబున దుష్టనకుం

దా మేలొనరింపఁ దన్నె దప్పక చెలుదున్.

౩. దత్తాత్రేయము మహాపాపము.

పూర్వకాలమున సృగుండను రాజుండెను. అతడు మహాదాత. అనేకములు ధర్మకార్యములు చేసి న్యాయ్యముగ రాజ్య మేలెను. ఒక పుణ్యకాలమున అతడు గోవులను మందలు మందలుగ దానము చేయుచుండెను. అట్లు చేయునపుడు ఒక ఆవు ముందొక బ్రాహ్మణునికి దానము చేసిన మందనుడి తప్పించుకొని మఱియొక మండలో ప్రవేశించెను. అది రాజు తెలిసికొనలేక ఆ మందను మఱియొక బ్రాహ్మణునికి దాన మిచ్చెను. మొదటి బ్రాహ్మణుడు తన ఆవు తప్పించుకొని పోయినదని దేశదేశము వెదకి రెండవ బ్రాహ్మణుని యింటియందు కనుగొనెను. ఈ ఆవును రాజు తనకు దానము చేసినాడని మొదటి బ్రాహ్మణుడును, నాకు దానము చేసినాడని రెండవ బ్రాహ్మణుడును కలహించి రాజునొద్దకు వచ్చిరి. రాజు తన సారపాలు తెలిసికొని దోషము తనదే యని యొప్పుకొని తమింపుడని వారిని ప్రార్థించెను. వారు “రాజా! నీవు ఒకనికి దానము చేసిన దానిని మరల గ్రహించితివి. కావున నీకు పాపము తప్పదు. నీవు ఊసరవెల్లివై పుట్టుము. నీవు మహా ధర్మాత్ముడవు కావున నీకు శ్రీకృష్ణుడు దర్శనమిచ్చి నీ పాపము 'పోగొట్టును' అని శపించిరి.

కం. ఇచ్చిన దానిని గ్రమ్ము

నిచ్చు నెఱిగియుండె నెఱుంగ కేనియు మరలన్

బుచ్చుకొనరాదు; సరకము

వచ్చును దప్పక యదెట్టివారికి నైనన్.

2. నీచులఁ జేరఁదీయఁగాదు.

ఒక అడవిలో ఒక ఋషి తపస్సు చేయుచుండెను. ఎక్కడ నుండియో ఒక కుక్కవచ్చి ఆయన ఆకుటింటి దగ్గఱ చేరెను. ఇట్లుండ ఒకనాఁడు ఆ కుక్కను సివంగి చంపుటకై తఱుముకొని వచ్చెను. అది భయపడి ఋషియొద్దకు పరువెత్తి వచ్చెను. ఆఋషి మిక్కిలి దయగలవాఁడు గావున ప్రాణ భయము అందఱకు ఒక్కటియే గదా యనియు తనయొద్దఁ జేరినదిగదా యనియు ఎంచి యిట్టులే మఱిమఱి దానిని సివంగులు బెదరింపకుండునట్లు చేయవలయునని తలంచి ఆ కుక్కను సివంగిగ మార్చెను. ఈ సివంగిని చూచి ప్రాంత సివంగి భయపడి పరువెత్తెను. ఇట్లు కొన్నాళ్ళు కాగా క్రొత్త సివంగిని ఒక పులి చంపవచ్చెను. అప్పుడు ఋషి సివంగిగ నున్న కుక్కను పులిగా మార్చి గెలిపించెను. తరువాత అడవియేనుఁగు ఈ క్రొత్తపులిని తఱుముకొని రాగా దానిని ఋషి ఏనుఁగుగ మార్చెను. అట్టులే దానిని సింహము చంపవచ్చినప్పుడు కుక్కను గూడ సింహముగ మార్చెను. ఈవిధముగ కుక్క సింహమై యిష్టము వచ్చినట్లు సంచరించుచు ఋషిని చూచి యిట్లు తలంచెను. ఈ ఋషి మిక్కిలి దయగలవాఁడు. మహా తపశ్శక్తి గలవాఁడు నే నిప్పుడు విచ్చల విడి మృగములఁ జంపుచున్నాను. ఏదైన మృగము నావలెనే వచ్చి యాయన శరణు జొచ్చినా దానిని సింహముగఁ జేయును. తరువాత నా గతియేమి? కావున ఈఋషిని బంపి నేను సర్వదా సింహమై భయములేక చరించెదనని

యాలోచించు చుండెను. ఆ ఋషీశ్వరుడు దాని యాలోచన యెఱింగి “ఓసి సీచ శునకమా! నీ యల్పబుద్ధి విడువవైతిని. నీవు యథాప్రకారము కుక్కవ్రుక్కుము” అని దానిని కుక్కగా మార్చెను.

కం. కనికరమును ననురాగము

జనువును గనఁబఱచి మేలి సంపద గూర్చన్

దన నీచగుణమె చూపును

దన కెగ్గొనరింప నీదు తలఁచుచు నుండున్.

౮. రాజు దేవాంశమునఁ బుట్టినవాడు.

అత్రయను ఒకానొక బ్రాహ్మణుడు తన భార్యను చూచి “నేను తపముచేయు వనమునకుఁ బోవుచున్నాను. నీవు నాతో వచ్చెదవా? ఇంట నుండెదవా” యని యడిగెను. “నేను మీపెంట నచ్చుదాననే దానికి సందేహము లేదు. కాని సంపాదించుకొని శ్రీతుకు వయస్సురాని బిడ్డలకు బ్రతుకు మార్గము కల్పింపక మీరు అరణ్యమునకుఁ బోవుట ధర్మముకాదు. మన మిట్లు విడిచిపోయిన బిడ్డలగతి యేమి? దానిని మీ రాలోచింప వలదా” యని ఆమె చెప్పెను. అవును నీవు చెప్పినది ధర్మయుక్తమని చెప్పి అత్ర వైన్యుడను రాజు యజ్ఞము చేయుచుండ అచ్చటికిఁ బోయి ‘రాజా! నీవే విధాతవు. నీవే యింద్రుడవు. నీవే సమస్త ధనేశ్వరుడవు. అన్ని ధర్మములు తెలిసిన వాడవు నీవ. కాలమునకు నీవే కారణము. నీవే లోకములకు ఆధారము’ అని స్తోత్రము చేయుగా అందున్న గౌతముడను ముని ఆయనను చూచి

యాచనకై యితని హస్తకు వచ్చినంత మాత్రముననే నీవే
 యింద్రుడవు సీవే చంద్రుడనని యిచ్చకపు మాటలు పలుక
 వలయునా అని ఆక్షేపించెను. ఆ మాటలు విని అత్రి యట్ల
 నియె. అయ్యా! నీవు యుక్తాయుక్తము లాలోచింపక మాట
 లాడు చున్నావు. నేను అసత్యముగాని యిచ్చకపు మాటలు
 గాని పలికిన వాడనిగాను. కాలమునకు రాజే కారణ మనగా
 నీవు వినలేదా. అష్టదిక్పాలకుల అంశములచే రాజు సృష్టింపు
 బడు ననుట మఱచితివా? లోకమును పాలించుట యెవని
 కృత్యము! శత్రువుల దండించుట యెవని కార్యము? ధర్మ
 పరిపాలన మెవనివని? ధనాదిదాన కార్యములు నేయువా
 డెవడు? ఎవని యీశ్వితము లోక మంగీకరించి లోబడి
 యుండును? లోకుల కెల్ల సాక్షిమై యుండువా డెవడు? చారుల
 చేతను విచారము చేతను లోకమంతయు చూచు వా డెవడు?
 లోకమును సంతోష పెట్టువా డెవడు? ఇవన్నియు దేవతల
 కార్యములుగావా? అనిన గౌతముడు రాజే యన్నియు నైన,
 దేవతలతోడ నింకేమి పని? రాజునుగూర్చియే యాగాదులు
 చేయరాదా యనెను. అప్పుడు వారిరువురు ససత్కుమారు
 నొద్దకుపోయి తమ వివాదమును ఎఱిగించిరి. ససత్కు
 మారుడు అత్రి నిజము చెప్పెనని పరిష్కరించెను

గీ. విష్ణు నంకముననె పృథివీశుఁ డుదయించు
 రాజె సలుపు లోక రక్షణంబు
 కాన భక్తిగలిగి త్సృణాధుఁ గొలువంగ
 పలయు నెపుడు దేవుఁ గొలుచునట్లు.

శృంగి పరీక్షితుని శపించుట.

రాజద్రోహము మహాపాతకము.

పరీక్షితుడను రాజు వేటాడబోయి దప్పిగొని శమీకుండను ఋషిశ్వరుని ముచినీర్పూ కావలయునని యడిగెను. ఆయన తపస్సు చేయుచు మాటలాడలేదు. దానికి రాజు కోపించి చచ్చిన పామును ఆ ముని మెడలోవేసి పోయెను. ఆ మునికొడుకు శ్రోగి అనువాడు వచ్చిచూచి “నాతండ్రి మెడలో పాము వైచిన రాజు ఏడు దినములలో పాము కలుచి చచ్చునుగాక” అని శపించెను. తపము చాలించిన పిమ్మట, ఆ వృత్తాంతము తెలిసి శమీకుండు కొడుకుతో నిట్లనియె. “ఒరీ బుద్ధిలేని పిల్లవాడా! రాజు నేలరా శపించితివి? ఇది రాజద్రోహము కాదా? ఆయన దుర్మార్గులను దండించుటచే కనా మనము భయములేక యున్నాము. రాజు లేకుండిన మన సాత్తులు మనకు దక్కునా? బలవంతులు బలహీనులను గొట్టినను చూపినను వారి సాత్తులను భార్యలను ఆడు పిల్లలను ఎత్తుకొని పోయినను కాపాడు వాడు రాజుగాక మఱి యెవరు? రాజు లేకున్న వ్యాపారము నడచునా? భూములందు పండిన పంటలు సొంతగాండ్రకు దక్కునా? లోకులు కంటినిండ నిద్రపోదురా? ఇది నాలుగు నాసాత్తు అని చెప్పుకొనుటకు ఎవరికిని ధైర్య ముండునా? రాజు లేకుండిన ధర్మకార్యములు తపస్సులు విద్యాభ్యాసములు ఆటలు పాటలు నడచునా? సీవు రాజద్రోహము చేసి లోకమున కెంత కష్టము కలిగించి నీ పుణ్యమునకు నెంత నష్టిని తెచ్చుకొంటివో చూచితివా? రాజును చూపింపరాదు.

రాజనకుఁ గీడు కావించుట మహాపాపము కదా. రాజు ప్రజలకు తండ్రీ, రాజద్రోహము పితృద్రోహము సమానములు. రాజద్రోహమును చేసిన నాని అరాజకత్వము వలన గలుగు సావములకు కారణ భూతులై చరితమునకు పోదురు' అని కోపించెను

౦. రాజే తల్లియుఁ దండ్రీయు

రాజే రక్షకుఁడు ప్రజకు రాజద్రోహం

బోజచెడి చేసి నారక

భాజియిగును నదియు ఘోరపాతక మగుటకే.

౧౦. పెద్దల ధక్కరింపరాదు.

చిత్రకేతుఁడు విద్యాధరులతో శ్రేష్ఠుఁడు. అతఁడు మిక్కిలి దైవభక్తి గలవాఁడు. ఒకనాఁడు అతఁడు విమాన మెక్కి ఆకాశమున పోవుదు కైలాసమున నిడు సభలో శివుఁడు పార్వతిని తన తొడమీఁద కూర్చుండబెట్టుకొని యుండఁ జూచి జుగుప్సపడి శివునితో నిట్లనియె, “ఎంతటి పామును లైనను జనములులేని స్థలమునందు స్త్రీలను గొంగి లించుకొని యుందురుగాని యిట్టి సిండు సభలో నీవలె నిగ్గు విడిచి ఇట్లు స్త్రీని గొంగిలించుకొని కూర్చుందురా?” యని తాను భక్తుఁడు ఇంద్రియములఁ జయించినవాఁడు అను గర్వ ముతోఁ బలికెను. ఆయన గొప్పతనము తెలిసి శివుఁడూరక యుండెను. గాని పార్వతి కోపించి యిట్లనియెను. “ఓరీ!

మావంటి సిగ్గులేని కుమతుల దాడిగ వ నీవు యముడవా ?
నీ వేమి యెఱింగి మమ్ము ఆక్షేపించితివి ? అజ్ఞానము చేతను
అహంకారము చేతను నీకంటఁ బెద్దలగువారి నాక్షేపించితివి
గావున రాక్షసుడవై పుట్టుము” అని శపించెను. వాఁడు
వృత్రాసురుడై పుట్టెను.

కం. ధనవిద్యా బల మదములు

కనులం గప్పంగఁ దనకు ఘనులగు వారిన్

గని ధిక్కార మొనర్చిన

మనుజాధముఁ డుద్భవించు మనుజాశనుడై.

౧౧. నవ్వుచుఁ జేసిన ఏడ్పుచు అనుభవించవలయును.

ఒక గంధర్వుడు బ్రహ్మనుగూర్చి తపస్సుచేసి తుదకు
దీర్ఘాయువుకలుగ వరము పొందెను. ఆ గర్వము చేతను,
తాను మిక్కిలి చక్కఁదనము గలవాఁడనను పొగరుచేతను
వికారపు వేషము వేసికొని లోకులను బెదరించు చుండెను.
స్థూల శిరుఁడను ఒక ఋషి వాని చెడు నకవడి యెఱింగి
నీ కీరూపమే శాశ్వత మగుఁగాకయని శపించెను. అప్పటికిని
వాఁడు పొగరు మానక ఇంద్రుని యుద్ధమునకుఁ బిలిచెను.
వీడు తనకు చావులేదని పొగరుచున్నాడని యింద్రుఁడు
తెలిసికొని తల తొమ్ములోపలికిని కాళ్ళు కడుపులోనికి
గుదివడి పోవునట్లు వజ్రాయుధముతోఁ గొట్టెను. వీని పేరు

రిబుఘుడు. ఏడవేక సంవత్సరము లీ యాపముతో దుఃఖ మనుభవించిన తరువాత శ్రీరాముడు వీనిని జంపి వీని కష్ట మును దీర్చెను.

కిం. క్రొవ్వనం బరులకు నెగ్గును

నవ్వును వేడుకకుం జేయు నమిఁ దావలఁ దా

నెవ్వనం గన్నీ దురలంక

గవ్వకుం గొలఁగాక మిగులం గాతీయపడెడిన్.

౧౨ పెద్దలను పరిహసించరాదు.

నారదుడు కిణ్వండు నిశ్వామిత్రుడు అను మునులు కృష్ణుని దర్శింపవలయునని ద్వారకకు పోయిరి. అప్పుడు కొందఱు యదుకుమారులు సాంబుడను మగపానికి గర్భిణివేషము వేసి ఆ మునీశ్వరుల యొద్దకుఁ దీసికొనిపోయి ‘మునీశ్వరులారా! ఈ స్త్రీ గర్భమున ఏ శిశువు పుట్టును’ అని అడిగిరి. వారు నిజమెఱింగినవారై “యాదవ వంశము నిర్మూలముచేయు రోకలి యీ పురుషుని గర్భమునఁ బుట్టును” అని చెప్పిరి. ఆమాట యదుశాలకులు విని భయపడిపోయి కృష్ణునితో చెప్పిరి. వెంటనే సాంబుని కడుపుననుండి యినువరోకలియొకటి పుట్టెను. దానిని వారు పొడిగొట్టి సముద్రములో పోసిరి కాని అది తుంగగా మొలచియుండెను. యాదవు లా సముద్ర తీరమున త్రాగి ఒడలెఱుంగక యా తుంగతోనే ఒకరి నొకరు కొట్టుకొని చచ్చిరి.

గీ. చెనఁటి తెన్నునఁ బోవక యనవరతమా
భూతహితులయి వైవఁబూఁ ద్రీతిఁ దలఁచు
సాధువులఁ ఒరహాసంబు సలిపిరేని
మూల మయ్యది వంశ నిర్మూలతకుచు.

౧౩. పాపఫలము శిక్షచేఁ బోవును.

శంఖుఁడు లిఖితుఁడు అను ఇద్దఁడన్నదమ్ములు వేఱు
వేఱు ఆశ్రమములు కల్పించుకొని తపస్సు చేయుచుండిరి.
ఒకనాఁడు లిఖితుఁడు అన్నను చూచుటకై ఆయన ఆశ్రమ
మునకు పోయెను. శంఖుఁ డప్పుడచ్చట లేఁడు. అచ్చటి
వృక్షములందు మంచి మామిడి పండ్లుండగా కోసి తమ్ముఁడు
తినచుండెను. ఆ సమయమున శంఖుఁ డచ్చటికివచ్చి తమ్ము
నితో మాట్లాడి “తమ్ముడా! ఈ పండ్లెక్కడివి?” అని యడి
గెను. “ఇచ్చటివే బాగుగ నుండుటచే తినచున్నాను” అని
తమ్ముఁడు చెప్పెను. “అయ్యోనాయనా? ఎంత పొరకుడితివి.
ఇవి నీవి కావుకదా ఇతరులసొత్తు వారి నడుగక యనుభ
వించుట దొంగతనము చేయుటగదా. అయినదానికి వగచి
ప్రయోజనములేదు. సుద్యుమ్నుఁడను మనదేశపు రాజునొద్దకు
పోయి దొంగతనమునకుఁ దగిన శిక్ష పొందిరమ్ము. లేకున్న
నీపాప మతనిసి నిన్నుఁగొట్టుచని చెప్పెను. అన్న చెప్పిన ప్రకా
రము రాజునొద్దకు పోయి తాను దొంగిలించిన వృత్తాంతము
చెప్పెను. రాజు లిఖితుని రెండుహస్తములు నఱకించెను.

ఆ గెత్తురు కాటు చేతులతోనే అన్న సాధకుపోయి “అన్నా! రాజదండము పొందివచ్చితిని” అని లిజతుడు మొండి చేతులను చూపెను. ఆప్పుడు అన్న సంకోషించి “అదో మన ఆశ్రమము పొంతనుడు నీటిలో స్నానముచేసిరమ్ము” అనెను. అతడు ఆ ప్రకారము చేయఁగా నెప్పటియట్ల హస్తములు రెండును మొలచెను. ఇదియేమి ఆశ్చర్యమని లిజతుడు డన్న నడిగెను.

“నీయం దీక్షా పాపము తప్ప మఱియేపాపము లేదు. ఈ పాపము రాజదండముచే పోయెనుగనుక నీచేతులు నీకు వచ్చెను” అని అన్న చెప్పెను. ఆమునికి బాహువు లిచ్చినది గనుక ఆ యేటికి బాహుద (చేయ్యెరు) యనుపేరు ప్రసిద్ధ మయ్యెను.

కం. తనచేసిన పాపంబును

జనముల కెఱిగించి రాజకాసితుఁడైనం

జను నయ్యది; పరితాపం

బును వలయున్ మరల నద్దిపొందమి కెదలొన్.

౧౪. ప్రభుభక్తి.

అంబరీషుడను రాజు అనేక పుణ్యకార్యములు చేసి స్వర్గమునకుపోయి అచ్చట దివ్యభోగము లనేకము లనుభవించుచుండెను. ఆయన ఒకనాఁడు తన విమానమున కంటె గొప్పదియగు విమానమున తనకంటె నెక్కువ భోగము

లనుభవించుచు తన వశమొనఱు గొప్ప పదవియందున్న
 రాకని జూచి పొడవైన పుట్టిని నేనెని గొంగ్రుని అడిగెను.
 ఆ యాంధ్రుఁ డిట్లుచెప్పెను. పొడవైన నేనా నాయకుఁడుగ
 నుండిన నుదేవుఁడు. వీరికి నీవు కొదవకు నుష్టరాక్షసుల జాతి
 రహస్రసి పాపిణిని. ఆ రాక్షసు లెట్టివారికిని గెల్వరానివాగు.
 వారి నెట్లు జూచుచు నీకు డేమియు గూఁగఁ జేయవచ్చునా
 యని యాలోచించి వెన్నుఁ గూర్చి యితఁడు తపస్సుచేసెను.
 శివుఁ డీయన కొని తేరిచ్చి దీనియందుండి యుద్ధము చేసితివేని
 రాక్షసులను జయించెదనని చెప్పెను ఇతఁ డట్లులే ఆ రాక్ష
 సుల నందఱ జయించెను గాని కడపట వారిలో నొక ప్రము
 ఖునితోఁ జోరుచు రోషముచేఁ దఱువన తేరు డిగ్గి వానిని
 జూసి వాని దెబ్బచేఁ దారును జచ్చెను. ఈ విధముగ నీ
 తేమమునకై నీ మీఁది భక్తిచే ప్రాణముల కాశించక వెను
 కంజ పెట్టక యుద్ధముచేసి యితఁడు దేహము కోలుపోయెను.
 నీయందుఁగల భక్తిచే నీట్టి యుత్తమ సుఖములు పొందెను.

గీ. తన్ను నేలినయట్టి యా భగ్యునితు

భక్తి నేనించుచును వాడు పనిచినట్టి

ప్రాణ గొడ్డంపుఁ బనిఁ దన ప్రాణమిచ్చి

యైన నొనరింప స్వర్గస్థుఁడగు గాంచు.

౧౫. వినయము గలవానికి వివత్తులేదు.

సముద్రుఁ డొకనాఁడు తనలోఁ గలియుచుండు నదుల
 నన్నిటిని జూచి యిట్లుడిగెను. “మీ బలముచేత పెద పెద

మ్రాకులను వేళ్ళతో పెలించి తెచ్చెదనే, జంబు నేల తీసి కొనిరారు వానియందు మీరు దయదలచితిరా? లేక వానిని పెకలించుటకు మీకు శక్తి చాలదా?" ఆ మాటలు విని నదు లిట్లనియె "తమకు వేళ్లబలము కలదుగదా యని పెద్దపెద్ద మ్రాకులు మమ్ము లత్యుపేటక మా ప్రవాహమునకు అడ్డముగ నిలుచుచుండును. వాని గర్వము సహింపక గడ్డ లురలఁ ద్రోచి వానిని వేళ్ళతో పెల్లగించి తెచ్చెదము. తుంగ అట్టులుగాదు. మేము రాగానే మాకు అణఁగి తలలువ్రాల్చి యుండును. మా పరోక్షమునందు తల లెత్తుకొని యుండును. ఆ విధముగ మాకు వినయముతో అణఁగి యుండువానిమీఁద మా బలముచూప మాకు మనసురాదు. ఆ నిమిత్తముగ ఒక జంబుకాండ అయినను నీయొద్దకు రాదు"

కం. వినయముగల గుణవంతున

కనయము మేలొదవు నెట్టి యాపదలందున్;

వినయవిహీనుం డగు న

మృనుజుండు సమూలముగను మడియును బుత్రా.

౧౬. దీర్ఘనూత్రుండు చెడిపోవును.

ఒక తటాకమందు దీర్ఘదర్శి, ప్రాప్తకాలజ్ఞుండు, దీర్ఘ నూత్రుండు అను పేర్లుగల మూఁడు చేపలుండెను. దీర్ఘదర్శి కొంతకాలమునకు రాజోవుదాని నివ్వడే ఆలోచించి తెలుస

కొనువాడు. ప్రాప్తకాలజ్ఞుడు ముందుగ ఆలోచింపకుండినను సమయము వచ్చినపుడు దానికి తగిన యుపాయ మాలోచించు వాడు. దీర్ఘసూత్రుడ ముందుగాని అప్పుడుగాని ఆలోచింపక కానీ కానీ అని కాలము త్రోయుచుండు సోమరి. ఈ పేర్లు గల చేపలుండు మడుగులోని నీరు ఒకప్పుడు ఎండ వేడిమికి ఇగురజొచ్చెను. అప్పుడు దీర్ఘదర్శి గుట్టు లాలోచించెను. ఎండలా మంచుచున్నది. మడుగులోని నీరా యింకుచున్నది. దీనిలోనుండి పాటు వంకయు ఎండుచున్నది. ఈ వంక పూర్ణముగ నెండైనా దీనిలోనే చిక్కుకొని జాలరులచే జావవలసి యుండును. ఇప్పుడే యీ మడుగులోనుండి కాలువ వెట్టబోయి మఱియొక పెద్దమడుగు చేరుట బాగుఅని యెంచి తన స్నేహితుల నిద్దఱును పిలిచెను కాలువ యెండిన మడుగుండునా? అంతకాలము వచ్చిపప్పటికి చూతమని వారిద్దఱు పోకయుండిరి. దీర్ఘదర్శి మాత్రము వెడలిపోయెను. తరువాత వంక పూర్ణముగ నెండిపోయెను. మడుగు ఇగురు చుండెను. అప్పుడు బెస్తలు తటాలునవచ్చి వలలు మొదలైనవి వేసి చేపలను పట్టసాగిరి. ప్రాప్తకాలజ్ఞుడు అపాయము వచ్చినదని తెలిసికొని వలలోనే యొకప్రక్కన త్రాడు గట్టిగ కఱచుకొని చచ్చినట్లు ప్రవేలాడుచుండెను. అది చచ్చినదని యెంచి బెస్తలు దానిని దీసి మరల నీటిలోనే పాటవైచిరి. అది తప్పించుకొనిపోయి బురదలో దాగుకొనెను. దీర్ఘసూత్రుడేమి చేయుటకు తెలియక యిక్కడ కిక్కడకు పరుగెత్తుచుండెను. జాలరులు దానిని పట్టి చంపిరి.

గీ. ధాని యాలోః నమునేత సరమశుభము :

ఒకవ నాపద యుగ్మైసె నుమసేత

పశ్యమం, ఒలసుం డయి ముగ్ధం డగుమ

తెండులేనట్టి ద్విసూత్రుండు చెడును.

౧౭. ద ణి చి.

వృత్తుండను నొక రాక్షసుండు మహా బలిష్ఠుడై దేవ
తలను లోకములను మిక్కిలి బాధించుచు నుండెను. నాని
వలన రాయిశికి శాశిలే దేవతలు నిష్టువునొద్దకు పోయి తమ
కష్టములెల్ల జెప్పుకొనిరి. అప్పుడు నిష్టు విటులు చెప్పెను.
మీరు దశీచియను బ్రాహ్మణుని యెఱుఁగులు ఆయుధములుగా
చేసికొని వృత్తునితో యుద్ధముచేసి జయింపఁగలరు. ఆయన
నెన్నెముకతో ఇంద్రుండు వృత్తుని కొట్టిం జచ్చునుగాని మఱి
యేవిధముగ వాండు చావఁడు. అనఁగా ఆ మాటలువిని
అందఱు దశీచి యొద్దకుపోయి అనేక సింధముల స్తోత్రముచేసి
నీవు లోకమునకును మాకును రాక్షసుల వలన బాధ తప్పింప
వలయునని ప్రార్థించిరి. నేను తపస్సుచేయు బీదబాంపఁడను
నేనేమి చేయఁగలనని దశీచి యగెను. నియెముకలు మాకిచ్చిన
యెడల మేము వానిని అయుధములు చేసికొని శత్రువును
గలిచెదమని దేవతలు చెప్పిరి. దేవతలను లోకమును రక్షిం
చుటకంటె నాప్రాణము రక్షించుకొనుట శ్రేష్ఠమైనది కాదు.
తీసికొనుండని యోగాగ్నిచే శరీరము విడిచెను. దేవతలు ఆ
యెముకలు గొని విశ్వకర్మచే వానిని ఆయుధములుగా

జేయించి వానితో వృత్రాసురుని చంపిరి. అతని వెన్నెముక వ్రజాయుధము.

కం. స్వస్థంబులకున్ జంకరు ;
కష్టంబుని కొంక రెపుడు కార్యములందున్
శిష్టులు జగదుపకృత్తికై
యిస్థంబుగ దేహమైన నిత్తురు పుత్రా.

— — —

౧౮. ఒకడు పాపముచేయును, పలువురు
ధానిఫల మనుభవింతురు.

జమదగ్నియను మునియొద్ద కామధేను వ్రాడెను. దానిని తనకిమ్మని కార్తవీర్యార్జునుడు అను రాజడిగెను. ఇయ్యనని జమదగ్ని చెప్పెను. నీ పీయకున్న నేను విడుతునాయని రాజు బలవంతముగా అవును పట్టుకొని పోయెను. ఈ వృత్తాంతమును జమదగ్ని కొడుకి గు పరశురాముడు విని కార్తవీర్యార్జునుని జూపి ఆవును మరలఁ దెచ్చెను. ఆ పగ మనస్సులో పెట్టుకొని కార్తవీర్యార్జునుని కొడుకులు పరశురాముడు లేనప్పుడు జమదగ్నిని జంపిరి. తన తల్లి కేణక దేవిని పరశురాముడు త్వరగావచ్చి సమాచారము తెలిసి కొని కార్తవీర్యార్జునుని కొడుకుల నందఱు చంపెను. అంతేగాక తాను వినఁగా తనతల్లి రామా రామా యని ఇరువది యేళ్లు మాటతీచెను గావున ఇరువదియొక్క మాట దేశములో క్షత్రియుఁ డనువాఁడు లేకుండునట్లు వెదకి వెదకి చూపెను.

కం. ఒక్క-డు సాపము చేసినఁ

బెక్కు-రు నిర్దోషులకును వెత గలుగుఁజూమి

యక్క-ట సర్పముచేరిన

యక్కొ-లనం గలుగుమిల కాపదరాజే.

— —

౧౯. దైవమునునమ్మి చేసిన కార్యము చెడదు.

పూర్వ మొకప్పుడు రాక్షసులు బలవంతులై దేవతలను స్వర్గమునుండి వెడలఁగొట్టి వారి రాజ్యమును దా మాక్రమించుకొనిరి. అప్పుడు దేవతలందఱు విష్ణుదేవుని గుఱించి తవస్సుచేసిరి. విష్ణువు వారికి ప్రత్యక్షమై “మీరు మందర పర్వతము కవ్వముగాను, వాసుకి యను మహా సర్పమును త్రాడుగను జేసి పాలసముద్రమును జిలికిన యెడల అమృతము పుట్టును. దానిని మీరు త్రావిన మీకు మరణ భయము గలుగదు. అప్పుడు మీరు రాక్షసులను జయింపఁగలుగుదురు. మీరు రాక్షసులతో సంధి చేసికొని వారును మీరును కలసి చేసిననే యీ కార్యము మీకు సాధ్యమగు గాని లేకున్న కాదు” అని చెప్పెను. వారు విష్ణుదేవుని నమ్మి ఆయన చెప్పినట్లు రాక్షసులతో స్నేహము చేసికొని వారును తామును కలసి మందరమును మోచి తెచ్చునపుడు అది బరువెక్కువయై క్రిందఁబడెను. అప్పుడు మరల విష్ణువును ప్రార్థింప గరుడ వాహనానూఢుఁడయి ఆయనయే వచ్చి పర్వతమును మోసి కొనిపోయి పాలసముద్రము నొద్ద వించెను. అప్పుడు రాక్ష

శబరి శ్రీరామునకు ఫలము లిచ్చుట.

నులు దేవతలు వాసుకిని ఆ కర్వతమనకు జ్ఞాపాలసముద్రమును చిలుకగా బరువై మందరము సముద్రములో బుడబుడమునుగఁ జొచ్చెను. అప్పుడు దేవతలు మరల ప్రార్థింపఁగా విష్ణువు కూర్మమై ఆమృతము జనించు వఱకు కొండను మోచి యుండెను.

కం. పురుషుడు తాఁ గార్యధురం
ధరుడ ననెడు గర్వమెడలి తతభక్తి గ్రియా
భరమున్ దేవునిపై నిడి
కరణీయముఁ జేసె నేని కాంచు జయంబున్.

శబరి.

౨౦. గురుసేవ శ్రేయస్కరము.

శబరి యనునది బోయది కావున దానికి నిష్ఠ తపము జపము మొదలయినవి తెలియక యుండినను వంపాతీరమున వనములో తపస్సు చేసుకొను ఋషులకు మరిచర్చ చేయుచు వారు చెప్పిన పని భక్తితోను శ్రద్ధతోను చేయుచుండెను. దేవపూజకు వారికి కావలసిన మంచి పూలు పత్తిరి, దేవునికి నివేదించి వారు భజించుటకుఁగాను మంచి ఫలములు, అగ్ని శోత్రము లొనర్చుటకుఁగాను కావలసిన సమిధలు, దర్భలు మఱి వారికేమి కావలసి యున్నను ఆమెయే తెచ్చి యిచ్చుచుండెను. ఇట్లు భక్తితో శుశ్రూష చేయుటచేతను వారు

మామూలుగాను భగవంతుని విషయము వినుచుండుటచేతను ఆమెకు మిక్కిలి వైవభక్తి జ్ఞానము కలిగెను. దేహములు విడిచి స్వర్గమునకు పోవునపుడు ఆ మునులు ఆమెతో నిట్లు చెప్పిరి. “ని భక్తికి శ్రద్ధకు సాక్షిమిందితిమి. నీకు మేలు చేయఁగోరవలెను. నీనిదే తపము చేయుచుండుము. కొన్నాళ్ళకు ఇచ్చటికి రావలెననుట నత్తురు వారిని పూజింపుము వారిని దర్శింపుటచే నీకు మోక్షము కలుగును” అనిచెప్పి వారు పోగా ఆమె అట్లులే అట్లునే కాదుకొని యుండెను. నీతను నెదకును గామలక్షణములు అచ్చటికి వచ్చిరి. ఆమె భగవంతునికి మంచి ఫలముల సమ్యక్ఫలమునుగాని ఎండినవి చుండినవి గుచిలేనవి వరికిమాలిన వియ్యగాదని ఒక్కొక్క వండు కొంచెము రుచిచూచి బాగున్నవన్నియు ప్రోగుచేసి వారికి సమర్పించెను. భగవంతుఁ డగు గాముఁ డామె నిర్మల మైన భక్తికి సంతోషించినవాఁడై ఆ భుక్తశేషఫలముల నార గించి ఆమెకు మోక్షమిచ్చెను.

అ. తపముఁ జేయుకంటె జపముఁ జేయుటకంటె

వ్రతముఁ జేయుకంటె వజ్రభక్తి

గురుల పాదసేవ నిరతంబు సేయుట

భద్రగతికి సులభ పథము పుత్ర.

BRILLIANT & Co.

౨౧. హానికరమగు సత్యము వలుకరాదు.

ఒక బ్రాహ్మణ కుమారుఁడు అడవిలో ఆశ్రమము ముందున్న కొలి తవన్ను చేయుచుండెను. ఒకనాఁడు అతనితో

కొండలు బాటసారులు స్త్రీలు పురుషులు పోవుచుండగా దొంగలు తఱుముకొని నచ్చిరి. వారు పరువెత్తిపోయి బ్రాహ్మణ కుమారుని ఆశ్రమములోని పొదలలో దాచుకొనిరి. బ్రాహ్మణ కుమారుడు అది చూచుచుండెను. తఱుముకొని వచ్చిన దొంగలు బాటసారు లెచ్చటికి పోయిరో తెలిసికొన లేక బ్రాహ్మణకుమారునిచూచి “అయ్యా, కొండలు బాటసారు లీప్రక్క నచ్చిరే వారెందుపోయిరి?” అని అడిగిరి. తెలిసియుండి తనకు తెలియదని చెప్పిన అసత్యమాడిన పాపము వచ్చునని తలచి తన్ను అడుగువారు దొంగలు అని తెలిసియును ఆ పొదలో దాగియున్నారని వాడు చెప్పెను. ఆ దొంగలు ఆ బాటసారులను పట్టుకొని మగవారిని జంపి ఆడువారిని చెఱించి వారి సొత్తంతయు దోచుకొనిరి. ఈ పాప కార్యమునకు బ్రాహ్మణ కుమారుడు కారణముగాన అతడు నరకమునకు పోయెను.

కం. భూతహితంబుగ బొంకిన

నాతతపుణ్యంబు నిచ్చునది సత్యంబై;

భూతాహితమగుసత్యం

బేతటి పాపంబె కూర్చు గృతపుణ్యలకేసె.

౨౨. చెడువానికి చెడుగుణము మంచివానికి మంచిగుణమే
యెదుటివారియందుఁ గనఁబడును.

ధర్మరాజు దుర్యోధనుడు దాయాదులు. వారికి ఇరువు
రకు రాజ్యము నిమిత్తమై యుద్ధము కానున్నప్పుడు వా రిరువు.

దును శ్రీకృష్ణుని నొద్దకు పోయిరి. నాకు జయము గలుగు ఉపాయము చెప్పమని ధర్మరాజును, నాకు జయముగలుగు ఉపాయము చెప్పమని దుర్యోధనుడును శ్రీకృష్ణుని నడిగిరి. ఒక యుద్ధములో రెండు పక్షములవారికి జయమెట్లు గలుగును? అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడొక యుపాయము చేసెను. ధర్మరాజును జూచి “ధర్మరాజా! నీవు లోకమునందెచ్చట నైన నొక దుష్టుని కనిపట్టి తెచ్చితివేని నీకు జయము కలుగునట్లు చేసెదను” అని చెప్పెను. దుర్యోధనునిజూచి “దుర్యోధనా! నీవు లోకమునందు ఒక మంచివానిని కనిపట్టి తెచ్చెదవేని నీకు జయము కలుగఁ జేసెదను” అని చెప్పెను. అట్లులే తెచ్చెదమని వారిరువురు బయలు వెడలి పోయిరి. ధర్మరాజు ఊరు నాడు రోసిపట్టియు దుష్టులని పేరుపోయినట్టియు మనుష్యులను కనిపెట్టి వారి వృత్తాంత మంతయు విచారించి గుట్టులను కొనెను. వీరిని లోకులు దుష్టులనుకొనుచున్నారు. కాని వీరియందొక్క సద్గుణమైన లేగా యని తలంచి విచారించి వారియందేదైన నొక మంచిగుణము కనఁబడిన “అయ్యో! వీరియందీమంచి గుణము కలదే. వీరి నెట్లు దుష్టులని కృష్ణునితో చెప్పుదును” అని తలంచి యొక దుష్టునైన కనుఁగొనలేక మరలివచ్చెను. దుర్యోధనుఁ డొక్కఁడును మంచివాఁడు లేడని వచ్చెను.

కం. కేవలపాపియై కానీ

కేవల పుణ్యుండై కాని క్షితి దొరకఁడయ్యా;

పాపియని పుణ్యుడని తన

భావంబుకొలంది దోచువారలు పరులున్.

౨౩. కులమునకు గుణము కారణము.

ఒక ఆశ్రమమునందు హాసిత్రుడు మత గౌతముడను ఋషి శిష్యులకు బ్రహ్మవిద్య నేర్పుచుండెను. ఆపయమంబున నొక బాలుడు కొన్ని ఫలములను, చిన్న కట్టె మోపును తెచ్చి ఆయనకు సమర్పించి నమస్కరించి నిలువబడెను. “నాయనా! నీవెవ్వడవు? నీ వచ్చితివి? నీవేలేమి” అని గౌతముడు తని నడిగెను. “స్వామీ! నా పేరు జాబాల సత్యకాముండందురు. బ్రహ్మచారిని మిమ్ముల నుండఁగోరి వచ్చితిని” అని అతఁడు చెప్పెను. “వత్సా! నీకులమేది?” అని యా ముని యనెను. “స్వామీ! నా కులమేదియో నాకు తెలియదు. నాతల్లిని అడిగివచ్చి చెప్పెదను” అని సత్యకాముడు నమస్కరించి సెలవు తీసికొనిపోయి తన రాకకై మక్కువతోఁ గాచియున్న తల్లినిజూచి “తల్లీ! నా కులమేది చెప్పుము. బ్రాహ్మణుడు కాని వానికి బ్రహ్మవిద్య నేర్పరాదని గౌతములవారు చెప్పిరి” అనెను. ఆమాటవిని ఆమె యిట్లనియె, కుమారా! నీది యే కులమో నాకు తెలియదు నేను యశావనమునఁ బెక్కురకడఁ బరిచారికనై యుంటిని. అప్పుడు నీవునాకు లభించితివి అని చెప్పెను. ఆమాటలు విని సత్యకాముడు గౌతము నొద్దకు పోయి నమస్కరించి “స్వామీ! నాకులమేదని నాతల్లి జాబాల నడిగితిని తాను యశావనమున పరిచారికనినై యుంటిననియు తనకు నేను లభించితి” ననియు నా తల్లి చెప్పెను. అని చేతులు కట్టుకొని నిలబడెను. వానినిజూచి శిష్యులందఱు కోపోద్ద్రేకముచేత నెట్లనైన కన్నులతో వాని చుటచుట

చూచుచు “భ్రష్టా ! దూరము సాము” అని గద్దించిరి. ఆముని తటాలున లేచి వాని కౌగలించి “కుమారా ! నీవు అబ్రాహ్మణ జాతుఁడవు కావు సందేహము లేదు” అనిచెప్పి శిష్యులతో నిట్లనియె. “శిష్యులారా! వాఁడువాఁడు చేయు పుణ్యపాపముల వలన గుణము కలుగదు. గొప్ప గుణము కలవాడే గొప్ప కులమును కలవాడని చెప్పవలయును. గుణములేని కులమేల అవమానమును దాచివెట్టవలసి యుండగా అసత్యమాడుటకు భయపడి వీఁడు సత్యమునే చెప్పినపుడు వీఁడు హీనకులునకు హీనగుణునకు పుట్టియుండునా? గుణహీనుఁడును అసత్య మాడువాఁడును నగ్న బ్రాహ్మణునకంటె గుణవంతుఁడు సత్య మాడువాఁడు నగు కులహీనుఁడే శ్రేష్ఠుఁడు. నీచ కులుఁ డిట్లు సత్యమాడఁడు” అని చెప్పి సత్యకాముని తన శిష్యులలోఁ జేర్చుకొనెను.

తే. క్రోధమును గామలోభాది గుణములెల్ల
విడిచి సత్యముఁ దప్పక, నేదవిహిత
కర్మములఁ జేయుచుండినఁ గలుగుఁగాక
కలదె యూరక బ్రాహ్మణ గౌరవంబు.

౨౪. అత్రగానికి బుద్ధిమట్టు.

ఒకఁడొక ముంగిసను అతి ప్రీతితో సాకుచుండెను. ఒకనాఁడు వాఁడు వాని బిడ్డను తొల్లెగో వండఁబెట్టి యెచ్చు తొక్కి బయట పోయెను. ఒక సర్పము ఆ తొట్లత్రాడు.

వెంటడి దిగి తొట్లలోనికి వచ్చుచుండుటను ముంగిస చూచి పాముమీఁది కెగిరి దానిని జంపి ఆ నెత్తుటితోనే తన యజమానున కెదురుగ వాకిటికి పోయెను. ఆ మూఁడు అది తన బిడ్డను జంపి వచ్చుచున్నదని తలచి చేతిద్వారా త్రాగి దానిని జంపెను. ఇంటిలోపలికి వచ్చిచూడఁగా బిడ్డ ఆడుకొనుచుండెను. ప్రక్కన సర్పము తుండెములు వడియుండెను. “అయ్యో! నాబిడ్డను కాపాడుటకై పామునుజంపి యుపకారము చేసిన ముంగిసను సిమ్మరణముగ తొందరపడి చంపితినిగదా” యని యతఁడేడ్చెను.

కం. ముందుగ నాలోచింపక

తొందరపడి పనులుచేసి తోరపుదుఃఖం

బొందు నసమీక్ష్యకారి ; య

మందమతి విమర్శనలుపు పటిపనిచేయున్.

౨౫. తక్కువ వారిని అవమానించరాదు.

సాండవులు జూదమాడి ఓడిపోయి రాజ్యము పోఁగొట్టుకొని యరణ్యములలో వాసము చేయుచుండిరి. వారికి తన యైశ్వర్యము చూపి వారు దుఃఖించునట్లు చేయవలయునని దురుద్దేశము కలవాఁడై దుర్యోధనుఁడు తన భార్యలతోను పరిజనముల తోడను సేనల తోడను వాహనముల తోడను సమస్త విభవముల తోడను వారు నివసించు అరణ్యమునకు

పోయెను. పాండవులున్నచోటికి సమీపమున నొక పెద్ద మడుగు ఉండగా నచ్చట వారు దిగుటకు ఏర్పాటు చేసుకొని డేరాలు గొట్టుచుండిరి. దుర్యోధనుని కుత్తితాళిప్రాయము దేవతలకు రాజైన దేవేంద్రుడు తెలిసికొని దుర్యోధనుని తమ్ములతోను, భార్యతోను వట్టుకొని రమ్మని గంధర్వరాజగు చిత్రసేనుని పుంపెను. వాడు గంధర్వ సేనతోవచ్చి దుర్యోధనుని ఓడించి అతనిని అతని తమ్ములను భార్యలతో బిడ్డలతో రథమునకు కట్టి తీసికొని పోవుచుండెను. అప్పుడు దుర్యోధనుని మంత్రులువచ్చి ధర్మరాజునకు మొఱుపెట్టెరి. ధర్మరాజు వెంటనే తన తమ్ములను వంపి వారి నందఱి విడిపించెను. అప్పుడు చిత్రసేనుడు ధర్మరాజునుచూచి “ఈదుర్యోధనుడు మిమ్ము అవమానింప నచ్చివాడు. వానికి మేము శిక్షచేయుచుండ నీవేల మామీదికి యుద్ధమునకు వచ్చితి” వని అడిగెను. ధర్మరాజు “వరులచే మా వంశమువారి కనమానము గలుగునపుడు మేము నూటయేవరము, మాలో మేము కలహించినపుడు వారు నూర్వరే మేము ఏవరమే. మాలో మాకు విరోధ ముండినను వంశమునకు వరులచే అవమానము కలుగనీయరాదు” అని సమాధానము చెప్పెను.

క. దైవాయత్తం బగు జా

మ్మా విభవము; దాని కిలిమి మనుజుడు పరీ

భావింపరాదు పేదల

నేనేళకు నెట్టిదళ వహించునో తానుక.

౨౬., గర్వచూ సర్వము జెలుచును.

ఇంద్రుఁ డొకనాఁడు ఐరావతము నెక్కి- సమస్తదేవతలు కొలుచుచుండ అవ్వరసలు వింజామరలు నీచుచుండ మహా వైభవముతో వయ్యాలి వెడలెను. అట్లు సోపునమయా. బున దుర్వాసుఁ డెదురుపడి ఇదిగో కి దివ్యమైన సరిమని మందార దామమొకటి యిచ్చెను. ఇంద్రుఁడు దానిని గైకొని తన యేనుఁగు కుంభస్థలమునకుఁ జుట్టెను. అది లోఁడముతో దానిని తీసి నేలఁబెట్టి కాలరాచెను. తానిచ్చిన మాలికికు వచ్చిన గతిచూచి దుర్వాసుఁడు మిక్కిలి కోపించినవాడై యిట్లనియె. “ఇంద్రా! ఎదురుగ వచ్చిన నన్ను ఐశ్వర్య మదమున నమస్కరింపవైతివి. వాహనము దిగవైతివి. గౌరవింపవైతివి. పిన్న పెద్దయను మర్యాద మాటితివి. అంతియగాక నేను దివ్యమని యిచ్చిన మహా మహిమగల మాలికిను నీవు ధరింపక ఏనుఁగునకుఁ జుట్టితివి. అది దాని నేలఁబెట్టి కాలరాచెను. ఇది నీవు నాకు చేసిన కఠిభవము గదా! ఇది యుతయు నీ సగపద మత్తువలనఁ గదా చేసితివి. నీ యైశ్వర్యమంతయు సముద్రము పాలై పోవును గాక” అని శపించెను. అట్లులే ఇంద్రుని యైశ్వర్య మంతయు పాలై పోవ నలెడు శత్రులగు రాక్షసులఁ గొలిచి బ్రతికెను.

కం. కనియుం గానఁడు, వినియున్

వినఁడున్, శ్రీయనెడు వ్యాధిఁబీడితుఁ; డతనిన్

మనుజులఁ గలుపం గోరినఁ

జను లేమిడి యనెడిమఁడు సమకూర్చుంగన్.

౨౭. దయావంతులు దీనుల కష్టము చూడలేరు.

దేవతలు రాక్షసులు అమృతము పడయఁగోరి పాల సముద్రమును చిలికిరి. బావి త్రవ్వఁబోయిన భూతములు వెడలు నట్లు తొలుత ఆసముద్రములో హాలాహలమును విషము పుట్టెను. దాని వేడిమికి దేవతలు రాక్షసులు తాళఁజాలక పోయిరి. ఆవిషము వ్యాపింపఁగా లోకములు నాశమగుచుండెను. వ్రజలు చచ్చిరి. దేశములు కాలిపోయెను. అదిచూచి భయ పడి దేవతలందరు పోయి శివుని పాదములమీఁద పడి “దేవా! శరణు శరణు రక్షింపుము” అని వేడుకొనిరి. అప్పుడు శివుఁడు పార్వతినిజూచి “దేవి! ఏమి చేయుమనెదవు. లోకము నాశమగుచున్నది. దేవతలు శరణుజొచ్చిరి. విషమును నాయునుఁ దప్ప నింకెక్కడ నుంచుటకు సాధ్యపడదు. విషము మ్రింగుమనెదవా” యనెను. వలదు అనిన లోకము పాడగును శరణాగతుల రక్షింపనట్టగును. మ్రింగుమనిన మగఁ డేమగునోయని యాలోచించి నేను వతివ్రతను. నామంగళస్తూతమున కేమి హాని? యని ధైర్యము వహించి “దేవా! మీరు దానినిత్రాగి జగము రక్షింపుఁడి” యని పార్వతి యనెను. శివుఁడును వెంటనే ఆ విషము నంతయు మ్రింగి కంఠమునందే నిలిపి లోకములను రక్షించెను.

కం. శరణన్నవారిఁ బ్రోవఁగఁ

గర మనురాగంబు దోపఁ గాకోలంబున్

హరుఁ డొడిసిపట్టి మ్రింగెను

గరుజాతులు చేయలేని కార్యము గలదే.

మోహిని అమృతము పంచుట.

౨౮. ఊరివారి బిడ్డను రాచవారిబిడ్డ కొట్టిన
రాచవారిబిడ్డను దేవుడు కొట్టును.

దేవతలు రాక్షసులు పాలసముద్రమును చిలికిరి. దాని
యందు అమృతము పుట్టెను. వెంటనే రాక్షసులు బలవంతులై
దేవతలను తఱిమి ఆ యమృత కలశమునంతయు వారే అపహ-
రించిరి. దిక్కులేనివారికి దేవుడే దిక్కు. అని దేవతలు విష్ణు
దేవుని గూర్చి ప్రార్థించిరి. అప్పుడు విష్ణువు మోహినీ వేషము
వేసికొని తభుకు బెభుకు చూపులచేత మంచి మాటలచేత
రాక్షసులను వంచించి నేనీ యమృతము వంచెదనని ఆ
యమృతకలశము తాను తీసికొని దేవతలకే యమృతము
నంతయు వంచిపెట్టి రాక్షసుల కేమియు లేకుండఁ జేసెను.
రాక్షసులు యుద్ధమునకు రాఁగా వారి నందఱఁ జంపెను.

కం. బలవంతుడ నే ననుచును

బలహీనుల నొంపరాదు, బాధించినచో

బలియురకు నెల్ల బలియుండు

జలజాతుడై వారిపొగరు సమయఁగఁజేయున్.

౨౯. పరుల యున్నతికి అసూయ పడరాదు.

సూర్యచంద్రులు గ్రహములును మేరుపర్వతముచుట్టు
తిరుగుచుండుట చూచి వింధ్యపర్వతము అసూయ కలిగినదై
మేరు పర్వతమున కీ గౌరవము కలుగనేల? నాకు లేకపోనేల?

యని తలచి ఆకాశము నెత్తుపెరిగెను. తమత్రోవ కది
యడ్డముగ వచ్చుటచే నూర్యచగ్గిదులు సంచారము చేయ
సాధ్యపడకుండెను. రాత్రియని పగలని భేదము లేకపోయెను.
లోకమల్లాడెను. దానిని చూచి దేవతలు కాశిలోనుండు
అగస్త్యుడను మహాముని గొద్దకుపోయి లోకమునకు వింధ్య
పర్వతము కలిగించిన యువద్రవము చెప్పి దీని నెట్టులయిన
అణపుమని ప్రార్థించిరి. అగస్త్యుడు భార్యాసహితుడై వచ్చి
ఆ పర్వతమును జూచి “పర్వతోత్తమా! నేను దక్షిణమునకు
పోవలయును. నేను ముసలివాడను. నన్ను దాటలేను. నేల
మట్టముగ కమ్మా” యనెను. కాకుండిన ఆ ముని శపించునని
భయపడి వింధ్యము నేలమట్ట మయ్యెను. అగస్త్యుడు దాటి
దక్షిణపు వైపునకు వచ్చి “నేను మరల వచ్చువరకు నీవిట్టలే
యుండును” అని చెప్పెను. అగస్త్యుడు మరల ఉత్తరము
పోనేలేదు. మునుపటి యున్నతిపోయి వింధ్యపర్వత మిప్పటికి
మనుష్యులు దాటఁగూడిన స్థితిలో నేయున్నది.

ఆ. పరుల గొప్పదనముఁ బరికించి చూపోప

కట్టి వేషమూను నల్పబుద్ధి

పరిభవంబు నొందుఁ బండితునట్లులు

పలుకు గ్రామ్యవాది భంగి దోఁప.

30. చేసిన ఋణము చెల్లించక తీరుదు.

ఒకనాడొక కాపు నాంగటికి బలిసిన రెండెద్దులను గట్టి పాలము దున్నుచుండెను. ఆనాఁ డది యేమియో కాని ఏనుఁగులవలె నుండు ఆ యెద్దులు మొడికినడి లంకవేసి కొని అడుగెత్తి పెట్టక దుక్కిలోనే వండుకొనెను. కాపు వాఁడును వానిని ముల్లుకోలతో బొడిచియు, తోకలు విటిచియు, ముక్కరములు దిగించియు, మేడితోకతో బాడియు మోజేతఁ గ్రుమ్మియు వాతవేసియు నానావిధముల బాధించియు అవి లేవకున్న విసింగి “మిమ్ము మాదిగవాఁడు కోయ మీకేమి పోగాలమే నేఁడు ఇట్లయినారు” అని వానిని దిట్టెను. “ఓయిరైతా! నీకుఁగాను దేహాక్షయము జేసి తీర్పవలసిన అప్పుఁలతోయఁ దీర్చితిమి. నీకు ఇంక రెండునూలులు రూపాయలు ఇచ్చి మేము నీ ఋణము పూర్ణముగ, దీర్చుకొనవలసి యున్నది. ఇంక అరగంటకు నీత్రోవ నొక సెట్టివచ్చును వాఁడు మము రెండువందల కిమ్మసి బేరమాడును. నీవు కాదు కూడదనక వానికి మమ్మిచ్చి ఆరూపాయలు, తీసికొనుము. వాడు మా కా మొత్తము ఋణపడి యున్నాఁడు” అని చెప్పెను. రైతు ఆ మాటలు విని ఆశ్చర్యపడి వానియొద్ద మీ రెన్నాళ్ళుండెదరని అడిగెను. వాఁడు మాకు అప్పుపడి నాఁడు గాని వానికి మేము అప్పుపడలేదు. నీవు రూపాయ లిచ్చటనే తీసికొని మావెంట వచ్చి జరుగు వృత్తాంతము చూడుమని చెప్పి చివాలున లేచి అట్టు లక్ష్యములేక దెబ్బ తినక అడుగు నిలువక రెండెద్దులు దున్నుచుండెను. ఇంత

లోనే ఒక భాగ్యవంతుడు సెట్టి ఆశోవ పోవుచు వానిని జూచి ఆహా నివి మన సవారిబండికి బాగున్నవని తలచి వానిని విక్రయింపుమని బేరమాడెను. పరీక్షకై కాపువాఁ డొక్క రూపాయ యైన ఎక్కువ యిమ్మనెను గాని సెట్టి ఇన్నూటికి పైన ఒక దమ్మిడియైన నియ్యనని చెప్పెను. కాపు వాఁడును పైకము తీసికొని కాండి యెద్దులను వానికిఁ బట్టి యిచ్చెను. సెట్టియును అవి దున్ను అలసియున్నవి. బండికినేఁడు కట్టరాదు. మీరు దోలుకొని రండని వానిని సేవకుల కప్ప గించెను. ఆ సెట్టియును ఇంటికిపోయి గాఁటవానిని కట్టి వేయించి స్నానముచేసి భోజనము చేయఁ బోయెను. ఇంతలో నీ రెండెద్దులు క్రుమ్మలాడి గాఁటిలోనే పడి చచ్చెను. ఇదంతయు చూచుచున్న కాపువాఁడు ఋణానుబంధము చెడ్డది కదా యనుకొనుచుఁ బోయెను.

అల్పమైనఁ గాని యప్పుడీయఁగరాదు
తీసిరేసి మరలఁ గాసునైన
విడక యాయ వలయుఁ, బెండ్లాలు విడ్డలు
పశువులును ఋణానుబంధగతులు.

30. ఆశ్రితుని విడువరాదు.

షాండవులు ద్రావది మహాప్రస్థానము పోవునపుడు వారిని ఒక కుక్క వెంబడించెను. అట్లు వారు పోవునపుడు ద్రావది సహదేవుఁడు నకులుఁడు అర్జునుఁడు భీముఁడు మర

ణించిరిగాని కుక్క మాత్రము ధర్మరాజు వెంటఁ బోవుచునే యుండెను. తరువాత ఇంద్రుఁడు వచ్చి “ధర్మనందనా! నీ పీతేరెక్కి స్వర్గమునకు రమ్ము” నీవు చేసిన ధర్మములు ఫలించినవి అనెను. “అయ్యా యీ కుక్కను ముందు తేరెక్కింపుము. తరువాత నే నెక్కడను” అని ధర్మరాజు చెప్పెను. ఆ మాటలు విని యింద్రుఁడునవ్వి “కుక్కయేమి! దేవతా విమానము నెక్కుటయేమి! స్వర్గమునకు పోవుటయేమి! ఏమి వింతలు మాటలాడుచున్నావు. కుక్కలకు దేవత్వము కలుగునా” యని యింద్రుఁడు పలుకఁగా ధర్మరాజిట్లనియె. “సురలోక నాథా! మీరు మహాత్ములరు. నేను మీ సంత్రితుండను. నాకై మీరిది దుష్కర్మమైనను చేయవలదా? ఈ శుచకంబు నే నూరు విడిచినది మొదలు నా వెంటనే వచ్చుచున్నది. అట్టిదాని నెందువిడిచి నేను వత్తును? దానిని విడువనా మన సావధు” అనెను. ఆ పలుకుల నాలించి యింద్రుఁడు “సత్పురుషులు వేటసమయమునందు తప్ప కుక్కలను తాఁకరు. కుక్కలను తాఁకునారికి తేజము నశించును. వారి పుణ్యములను క్రోధవశు లను దేవతలు హరింతురు. అటులుండ నీవు కుక్కను స్వర్గమునకుఁ బిలుచుకొని పొమ్మని కోరెదవు కోరికలు కోరినపుడు సాధ్యము అసాధ్యము ఆలోచింపవలదా” యనిన ధర్మరా జిట్లనియె. “మీవంటివాడు నన్నకార్యము చేయుమనుట న్యాయమా? ఆశ్రితులను భక్తులను వదలినఁగాని స్వర్గము లభింపజేసి నా కా స్వర్గముతో బనిలేదు. ఆశ్రితులను వదలుట బ్రహ్మహత్య సమాసములని

పెద్దలు చెప్పదులే” అనిన ఇంద్రుడు “రాజేంద్రా! స్వర్గము నైన విడిచెదగాని కుక్కను విడువను అను వెట్టివాడెందైన గలడా? తమ్ములను భార్యలను వదలియు కుక్కను వదల ననుట ఏమి వివేకము?” అనిన కుంతీవందనుడు “లోక పాలకా! నీకంటె నేను ధర్మజ్ఞుడను గాను, అదియునుగాక తెలిసిన పెద్దవారితో వాదించరాదు. అయినను ఒక విన్నపము. నా తమ్ములను భార్యను నేను వదలుట అసనేమి? వారి ఆయువు తీటి వారు పోయిరి, ఆయువుతోనుడి ఆశ్రయించిన కుర్కురము నేనెట్లు వదలుదును? భయపడినవాని, భక్తుని, ప్రాణాపాయమున నొద్దజేరినవాని, దిక్కులేనివాని విడవ రాదను శాస్త్రవాక్యము మీటి నే నడువఁజాల. నీ యిష్టము వచ్చినయెడ కుక్కను నన్నుఁగూడఁ బిలుచుకొనిపోము. లేకున్న నూరక పోము. నేను రాను” అనుటయు ఆమాట లాలించి కుక్కరూపముతోనున్న యమధర్మరాజు ప్రత్యక్షమై నీ ధర్మమునకు మెచ్చితినిని వరములిచ్చి ధర్మరాజును స్వర్గము నకుఁ బిలుచుకొని పోయెను.

కం. కష్టంబుల నష్టంబుల

నిష్టంబుగఁ దన్నుఁ గొలిచి యేతెంచినవో

శిష్టుడు విడరా చెట్టిని

కృష్ణనినేన్ దనకు శ్రేయ మెసఁగెడి వేళన్.

38. వంచకులు తమ మేలుకొఱకే యితరులకు
హితమువదేశింతురు.

నైమిశమును పట్టణమున నొక బాలుడు మృతుఁ
డయ్యెను. ఆ బాలుని మిక్కిలి గారాముతో పెంచుచున్న
తల్లిదండ్రులు బంధువులు స్మశానముకు ఆ శవమును దీసికొని
పోయి అనేక విధముల నేడ్చుచుండిరి. అప్పుడొక గ్రద్ద వారిని
చూచి యట్లనియె. “అయ్యలారా! లోకములో పుట్టినవారు
చచ్చుట యెక వింతా? మీమీ తల్లిదండ్రులు తాతలుఏరి?
మహారాజులందఱు ఏరి? అట్టి వారందఱు పోగా జేసెడు
పిల్లవానికై యేడ్చెదరా? ఏడ్చినంత చచ్చినవాడు లేచి
వచ్చునా? సాయంకాల మగుచున్నది. ఇంక స్మశానమున
మీ రుండరాదు. రాత్రిమీ భూతములు పిశాచములు సం
చారములు చేయు సమయమైనది. మీ ప్రాణము మీదికి
వచ్చును. వీనుఁగును పాఱవైచి పొందు” అని చెప్పెను.
వారు అట్టులే వీనుఁగును విడిచిపోవ లేచిరి. అప్పుడొక నక్క
వచ్చి “మీరు మనుష్యులు గారా? దయాదాక్షిణ్యములు
లేవా? చంద్రబింబమువలె నుండు కూనను విడిచిపోవ మీకు
కాలెట్లాడెను! మనస్సు ఎట్లు బిడ్డను? మీవి బిడ్డలఁగన్న
కడుపులు కావా? బిడ్డను చూచి కడుపు దుఃఖముపోవ
నోరార నేడ్చుటకును మీకు కష్టముకదా? ఈ బిడ్డ మీకింత
బరువుగా నుండెనా? ఇంటిలోని కుప్ప పాఱవేసినట్లు పాఱ
వేసి పోవుచున్నారే. సూర్యుఁ డిప్పుడే కదా అస్తమింపఁ
గోవుచున్నాడు?” అనినది. ఆ మాటలు విని మరల వారు

కూర్చుండి యేడువ సాగిరి. అప్పుడు గ్రద్ద వారలతో నిట్లనియె.
 “నక్క మాటలు విని చచ్చినవారి కేడ్చేడువారిని నే నెచ్చట
 చూడలేదు. యముఁ డెవ్వరికైనఁ దయ తలఁచినమాట
 యెన్నఁడైన వింటిరా? చచ్చినవాఁడు మరల బ్రతుకునా?
 చీకటి వసువఱకు మీరుంటిరేని రాత్రియందు వీనికి ఉదక
 దానముకూడ లేకుండఁ జేసి వానిని నరకమునకుఁ బంపెదరు.
 అంతియకాని మఱి యేలాభము లేదు.” అనిన జంబుకము
 వారలఁ జూచి “గ్రద్దకు దయయును గలదా? నిద్రపోవు
 చున్నట్టులుండు ఈ బాలుని చూచిన మాయట్టి మృగము
 లకును కన్నీరు కాటుచున్నదే. ఇంక కన్న తల్లిదండ్రుల కడుపు
 లోని చిచ్చెట్టులుండునో! చచ్చినవారు బ్రతుకరని యేమి
 నిశ్చయము? లోకమున చచ్చి బ్రతికినవా రెందఱు లేరు?”
 అనెను. అప్పుడు గ్రద్ద “నేను పుట్టి వేయి సంవత్సరములు
 అయినవి. స్మృశాసమునకు వచ్చినవారు మరల పోలేదు.
 ఈ దేహమునఁగాదు గాని మఱియొక దేహముతో వీఁడు
 మరల బ్రతుక వచ్చును. అంతియకాని ఈ దేహముతో వీఁడు
 బ్రతుకుట కల్ల” యనెను. ఆమాటలు విని వఱకు “అయ్య
 లారా! ఆల్లరి గ్రద్దమాటలు నమ్మకుండు. చచ్చిన బిడ్డను
 శ్రీరాముండు నారదుండు లోనైనవారు బ్రతికించరా; స్మృశాస
 మున శంకరుం డుండును గదా. సంచారమునకు వచ్చి మీ
 దుఃఖమును ఆయన చూచి కరుణింపుఁ గూడదా. అంతవఱకు
 ఉండుండు. అప్పటికి బ్రతుకకున్న ఆవల పొండు. ఇంతలో
 యెడనెడను?” యనెను. వారట్లులే యేడ్చుచుండిరి. రాత్రుల

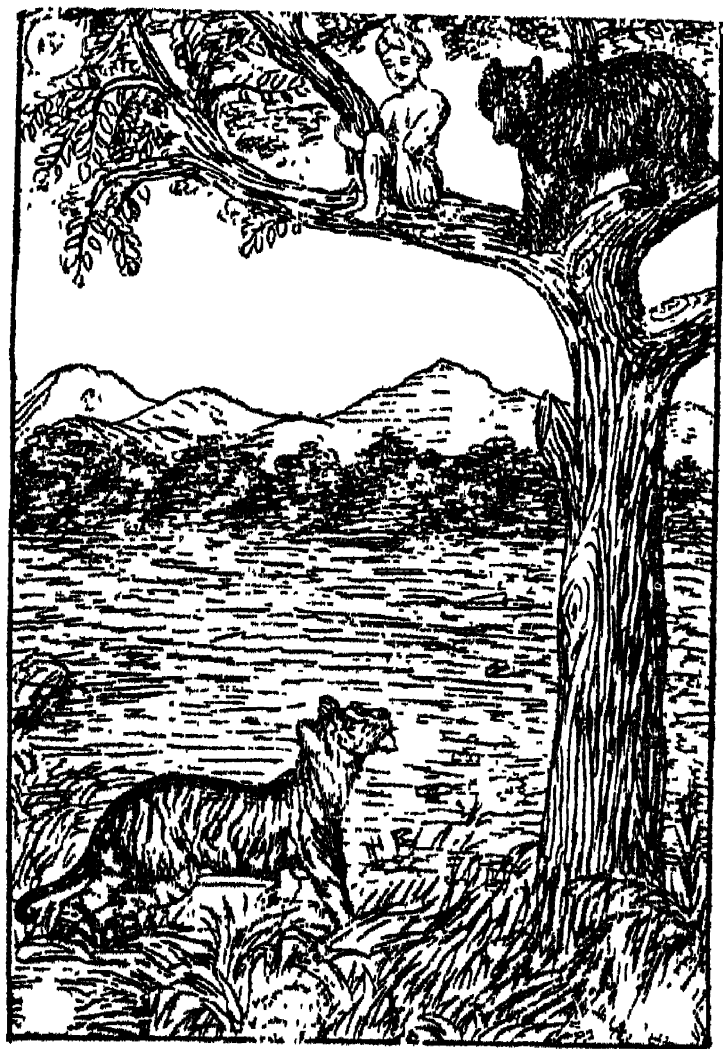
యందు గ్రద్ద సంచరింపదు. రాత్రికాఁగానే అది వెడలిపోవుచు గనుక వగలుండఁగానే పీనుఁగును వారు విడిచిపోయినఁ దాను దినవచ్చునని గ్రద్దయును, వగలైన యెడల గ్రద్ద తన్ను ఆ పీనుఁగును తాఁకనీయదు. రాత్రియైన తానే తిరవచ్చునని నక్కయు వారి కిట్లు బోధించెనుగాని పిల్లవానిపైఁ బ్రేమ రెంటికిటలేదు.

తే. ఆత్మలాభంబు కోరి మహాపులట్లు
 మాయఁబాడులు కొందఱు మధ్యవస్తే
 లగుచుఁ దగవులు వచియితు రల్లవాని
 బుద్ధిమంతుఁడు నమ్మఁగఁబోల చెపుడు.

33. సత్కీర్తి స్వర్గము కలిగించును.

ఇంద్రద్యుమ్నుఁడను రాజు స్వర్గమున నుండఁగా దేవత లతనిని జూచి “రాజా! నీవు సంపాదించిన పుణ్యము సమసి పోయినది. నీకీర్తి లోకమున నశించినది. కావున మరల భూలోకమునకు పొమ్ము. ఇందుండ నర్హుఁడవు కావు” అనిరి. ఆ మాటలు విని ఆ రాజు మార్కండేయు నొద్దకు పోయి “మునీంద్రా! నేను ఇంద్రద్యుమ్నుఁడను వాఁడను. నన్ను నీ వెఱుఁగుదువా?” యనెను. అయ్యా! నిన్ను నే నెఱుఁగను హిమవంతము శిఖరమున ప్రావార కర్ణుఁడను ఘూకము కలదు. అది నిన్ను ఎఱిఁగి యుండవచ్చును గాని నడుగుము” అనెను. నీవు నాతోడ రమ్మని యింద్రద్యుమ్నుండు మార్కం

డేయుని బిలిచెను. నేను రసాయన ఘోషిక తీసుకొని బడలి
 యున్నాను. నేను రాజులనని మార్కండేయుండు చెప్పెను.
 నేను మోసికొని పోయెద రమ్మని యింద్రద్యుమ్నుడు
 గుఱ్ఱమై మార్కండేయుని ప్రావార కర్ణనొద్దకు మోసికొని
 పోయి మార్కండేయు నడిగినట్లు ఆ గూబను అడిగెను. అది
 యును నిన్ను నేను ఎఱుంగను. ఇంద్రద్యుమ్నమును కొలని
 యందు నాళీక జంఘుడను కొంగగలదు. అది నాకంటె
 వయస్సు చెల్లినది. దానికి తెలిసియుండవచ్చును పొమ్మనెను
 నీవును రమ్మని ముసీంద్రునితో గూబను మోసికొని నాళీ
 జంఘునొద్దకు పోయి “బకరాజా! ఇంద్రద్యుమ్ను నీ వెఱుం
 గుదువా” యనెను. అదియును “అయ్యా! నిన్ను నే నెఱుం
 గను. ఈ కొలనియందు నాకంటె వృద్ధు అయిన కచ్చపము
 కలదు. దాని పేరు అకూపారము. అది ని న్నెఱిగియుండు
 నేమో అడుగుదము” అని తాను అకూపారుని తోడితెచ్చెను.
 అప్పు డ్రింద్రద్యుమ్నుడు “తాంబేటిజేడా! ఇంద్రద్యుమ్ను
 నెఱుంగుదువా” యనెను. ఆ మాట వినిన తోడనే అది కదల
 మెదలక కొంత సేపుండి కన్నులనీరుగాఱ నిట్లనియె. “అయ్యా!
 ఇంద్రద్యుమ్ను మహారాజును నేనే యెఱుంగక పోవలయునా?
 ఆ పుణ్యాత్ముడు ఎన్నిమాఱులో నన్నిచ్చట కాపాడెనే.
 ఆయనను స్మరింపనిచో నాకు పుట్టుగతులు కలవా. ఆయన
 దానము చేయ ఆవుల మందల నిలువఁగా వాని గొరిసెల
 రాపిడిచేతనైన గుంతయే యీ కొలను. ఇది ఆయన పేరనే
 ప్రసిద్ధి కెక్కియున్నది. ఎన్నాళ్ళకు ఆయనపేరు వింటిని.

ఎలుగు - బాటసారి - పులి.

ఎన్నాళ్ళకు ఆయనను మరల కంటిని” అని డగ్గుత్తికతోఁ బలికెను. అప్పుడు దేవతలు “ఇంద్రద్యుమ్నా! సీక్తీర్తి లోకమున శాశ్వతమయ్యెను. రమ్ము పోదము” అనిరి. వీరి నందఱు నెక్కడివారి నక్కడ విడిచి వచ్చెద నని వారివారి నెలవులందు వారివారిని విడిచి రాజు విమానమెక్కి స్వర్గమునకుఁ బోయెను.

కం. తనక్తీర్తి యెంత కాలము

వినఁబడు నిజ్జగమునందు తెలయఁగ నందాఁ

కను బుణ్యలోక సౌఖ్యం

ఋన సెంతయు నుల్లసిల్లుఁ బురుషుం డవఘా.

౩౪. అపకారికిని ఉపకారమే చేయవలెను.

ఒక బాటసారి అడవిలో పోవుచుండఁగా పులి యొకటి వానిని దఱుముకొని వచ్చెను. వాఁడు తటాలున సమీప మందున్న చెట్టెక్కినను, ఆచెట్టుమీఁదనే ఎలుఁగు గొడ్డొక్కటి యుండెను. బాటసారి అయ్యో చెట్టుక్రింద పులి చెట్టుమీఁద ఎలుఁగు. ఏమిగతి యని భయపడుచుండ ఎలుఁగు వానితో “నీకు నేను హానిచేయను. భయపడకుము” అనెను. అప్పుడు పులి ఎలుఁగుబంటిని చూచి యిట్లనియె. “ఓ మిత్రమా! ఈ మనుష్యుఁడు నీకును నాకును అడవిమృగముల కెల్ల శత్రువు. మనల నెక్కడజూచిన నక్కడ చంపనైనఁ జంపును

లేక బంధనమున నైన నుంచును. ఇట్టివాఁడు చిక్కినపుడు విడువరాదు. కావున క్రింద శ్రోయుము” అనెను. ఆమాటలు విని భల్లుకము “వ్యాఘ్రమా ! నీమాట సరికాదు. మనకు శత్రువైనను మన యింటికి వచ్చినవానిని భయముగొన్న వానిని జూపరాదు. కావున భయపడి నన్నాశ్రయించి నాశరణము నొందిన వానిని నేనెట్లు చూపుదును ? నేను చంపను నిన్ను జూపనీయకు పోపా” మృనెను. వ్యాఘ్ర మెంతచెప్పినను భల్లుకము వినలేదు. ఎంతసేపు వీఁడు చెట్టుమీదఁజేయుండునో చూతమని పులి చెట్టుక్రిందనే కాచియుండెను. కొంత సేపటికి ఎలుగు నిద్రించెను. అప్పుడు పులి మనుష్యుని జూచి యిట్లనియె. “ఓరీ ! నీవు బుద్ధిచూతుండవేని నామాట వినము. ఎలుగు నిన్ను క్రిందఁ ద్రోయునుఁ గారణము నీమీఁది ప్రీతి చేతకాదు. నేను వెడలిపోయిన తరువాత నిన్ను జూపి తా నే భక్షింపవచ్చునని దాని యభిప్రాయము. అది నీవు తెలిసికొనలేక యున్నావు. ఏ మేలురకై చెప్పెదను చినుము నీవు చెట్టుమీద నున్నావునుక నీవునాకు దొరకవు. కాఁబట్టి ఆకలేనికూటికి ఆకలిలేదన్నట్లు నీ యాక మారుకొన్నాను. నీవు గుఱవడు మార్గము చెప్పెదను. తేరకు దాని వాత నేల వడదవు ? దానిని గ్రిందఁ ద్రోయుము” అని చెప్పెను. మూఁడుఁడగు మనుష్యుఁడు దానిమాటలు సమ్మి నిద్రపోవు ఎలుగును క్రిందఁ ద్రోసెను. ఎలుగును నిద్ర మేల్కొని లేచిపోయె. కొమ్మలను బట్టుకొని నేలఁబడక మరల చెట్టుపైకి నెక్కినది. అప్పుడు పులి ఎలుగుతో నిట్లనియె. “మిత్రమా !

నామాట నీవు నమ్మవైతివికదా? మనుష్యులెట్టి ద్రోహులొ
తెలిసినదా? మేలుచేయువారికిని కీడుచేయువారు మనుష్యులే
యనుట నీకు ధృఢపడినది కదా. యిప్పుడైన నా మాటవిని
యీ మిత్రద్రోహిని కృతఘ్నుని క్రిందఁ ద్రోయుము అనెను.
ఎలఁగు ఇట్లనియె. “శార్దూలమా! ఏల యీ పనికిమాలిన
మాటలు? వాఁడు నాకు కీడుచేసిన నేను మరల కీడుచేయు
వలయునని సిద్ధాంతమా? మేలుచేసినవానికి మేలుచేయుట
యందేమి విశేషము? కీడు చేసినవానికి మేలుచేయుట
యు త్తమగుణ లక్షణము. కావున ఈ బాటసారిని నీకు సమ
ర్పింపను. పొమ్ము” అనెను. పులి ఆశ మానుకొని పోయెను.
తరువాత మనుష్యుఁడు చెట్టుదిగి తాను అడవి మృగమున
కంటెను నీచుండ నై తింగదా యని సిగ్గుపడి పోయెను.

కం. ఉపకారికి నుపకారము

విపరీతము గాదు నేను వివరింపంగా

నుపకారికి నుపకారము

నెపమెన్నక చేయువాఁడు నేర్పరి సుమతీ.

శ్రీరామార్పణమస్తు.

శ్రీ ఆల్బన్ ప్రింటింగ్ వర్క్స్, గుంటూరు.

శ్రీ రామ నీవ.

శ్రీవాసుదాస స్వామివారి గ్రంథముల పట్టిక.

అయ్యకాండ (మరిచిరము)	అయ్యకాండైదు	... 9_ 0_0
అయ్యకాండ	"	... 5_ 8_0
కష్టార్థకాండ	"	... 5_ 0_0
సుందర కాండ	"	... 8_ 0_0
ముముక్షుహితచర్య	తైదు	... 2_ 8_0
విడిభాగములు 2 ఒక్కొక్కటి		... 0_ 14_0
శ్రీ కానకాక్షపరిణయము		... 1_ 1_0
గుప్తద్రావిడము		... 1_ 0_0
శ్రీ కుమారాభ్యుదయము		... 1_ 0_0
శ్రీ కాళహస్తి మాహాత్యము		... 1_ 0_0
ప్రహుగోపానము (శ్రీమద్రామాయ)		... 0_ 2_0
దస్త్రము సోపానము		... 0_ 4_0
మేలుకొలుపు		... 0_ 4_0
హనుమదాచార్యోపదేశము		... 0_ 4_0
సీతోపదేశము		... 0_ 4_0
భగవదాంధనము		... 1_ 0_0
రహస్యరత్నాకరము (ప్రసన్నానుష్ఠానము)		... 0_ 12_0
పైరైదు కలిసిన క్యాలితోతైదు		... 2_ 8_0
శ్రీకృష్ణలీలామృతము నాలుగుభాగములు కలిసి క్యాలితోతైదు		... 10_ 0_0
సాక్షి పరిత్రము		... 0_ 5_0
వామనచరిత్రము		... 0_ 5_0
శకుంతల చరిత్రము		... 0_ 5_0
ద్విపద భగవద్గీత		... 0_ 8_0
శ్రీ నాగుదాసు జీవితము (కు. కామాక్షిమ్మ)		... 0_ 3_0
శ్రీరామనానుమాహాత్యము		... 0_ 4_0
ఒంటిమిట్ట రఘువీరశతకము		... 0_ 4_0
తల్పుగిరి రంగనాయక శతకము		... 0_ 4_0
భక్తకల్పద్రుమ శతకము		... 0_ 4_0
తైం కాయచిప్ప శతకము		... 0_ 4_0

పోతపర్వములు

27

ర్యాంకోనెండు

కోనెండు

... 1-12-0

... 1-8-0

మరియు మనము

... 0-4-0

మరియు మనము

... 0-9-0

మరియు మనము

... 0-9-0

మరియు మనము

... 0-8-0

పతి

... 1-0-0

సతి

... 0-12-0

గర్భిణి

... 1-0-0

మరియు మనము (1, 2, 3 భాగములు) (పతి 13)

... 2-4-0

మరియు మనము (1, 2, 3 భాగములు) (పతి 13)

... 0-7-0

నీతాదేవిచరిత్ర (1, 2, 3 భాగములు) (పతి 13)

... 0-7-0

నలచరిత్ర

... 0-7-0

మరియు మనము

... 0-7-0

అర్థశాస్త్రానిధి 1 వ భాగము (మొత్తం ముద్రణము)

... 0-8-0

” 4 వ భాగము

... 0-4-0

” 5 వ భాగము

... 0-5-0

నారీధర్మములు

... 0-10-0

హరిశ్చంద్ర చరిత్రము

... 0-5-0

గురుపూజా విధానము

... 0-3-0

గేయరామాయణము

... 0-2-0

కోదండరామ మాహాత్మ్యము

... 1-0-0

దేవాలయ తిత్త్వము

... 0-1-0

శ్రీ వాసుదానస్వామి ఆసనపటములు (సర్వకృతి)

... 0-1-0

శ్రీ వాసుదానస్వామి ఉద్దేశ్యము

... 0-2-0

శ్రీ వాసుదాన కీర్తనలు (తృతీయము) (దానము)

... 1-0-0

పంధనశతీ (దానశేష కృతము)

... 0-8-0

గోవిందదామోదర స్తోత్రము ”

... 0-2

సుత్రయము, పంధనశతీయము

(పతి 13)

... 0-2

కృష్ణమంజరి

... 0-1

హరినామ మహిమ శతకము

... 0-2

కోదండరామ సాక్షాత్కారము (తృతీయము)

... 0-4

నారాయణద్వయము త్రమా (సాక్షాత్)

... 0-4

